

8. Бугаевский Л.М. Математическая картография / Бугаевский Л.М. – М.: Златоуст, 1998. – 400 с.
9. Савчук С.Г. Вища геодезія. / Савчук С.Г. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 315 с.
10. Бутович Ю.К. Комплексный подход к созданию местных систем координат / Ю.К. Бутович, С.В. Еруков, В.И. Иванов, О.В. Побединская // Инф. бкш. ГИС-Ассоциации. – 2001. – №2(29)-3(30). – С. 57-58
11. Топографо-геодезичне та картографічне забезпечення ведення Державного земельного кадастру. Системи координат та картографічні проекції / [Барановський В., Карпінський Ю., Кучер О., Ляшенко А.] – К., 2009. – 95 с.
12. Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» [Електронний ресурс] / Національний Університет «Львівська Політехніка». – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua>.
- Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.*

УДК 339:504.002.6:631.11(477.53)

СПЕЦИФІКА МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ЕКОЛОГІЧНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ АГРОПІДПРИЄМСТВ ПОЛТАВЩИНИ

*Кошова Л.М., асистент, Тріфонова М.С. студентка
Полтавська державна аграрна академія*

Розглянуто та проаналізовано сучасний стан агропромислового комплексу Полтавщини та України в цілому і особливості українського органічного землеробства та специфіку здобуття сертифікату екологічно чистої продукції (сировини), котрий видається на протязі місяця.

Considered and analyzed the current state of agriculture and Poltava Ukraine as a whole and especially Ukrainian organic farming and specificity obtain certification of environmentally friendly products (raw materials), which is issued during the month.

Постановка проблеми. Одним з головних напрямів на шляху до інтеграції України в світове господарство наразі є активна участь підприємств АПК в міжнародній торгівлі екологічною продукцією. Саме участь в міжнародній торгівлі екопродукцією дозволить підприємствам АПК України вийти на новий рівень свого розвитку.

Ситуація на зовнішньому та внутрішньому ринках вирізняється не простими, проте обнадійливими характеристиками. Повсюдно зростають попит і ціна на екобезпечні продукти харчування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливості організаційно-екологічних передумов формування ринку екологічно чистої продукції знайшли відображення в роботах Артиш В.І., Діброва А.Д., Нелеп В. Збалансованість зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств в умовах глобалізації світової економіки висвітлено у публікаціях Назарової Л.В., Нестеренко М.Г. Деякі аспекти державного регулювання виробництва екологічно чистої продукції знаходять своє відображення у роботах Зіновійчук Н.В., Шишканової О.

Постановка завдання. Мета статті є обґрунтування основних елементів, що гарантують одночасно екологічну і продовольчу безпеку через

екологізацію агропромислового виробництва та надання певних рекомендацій при визначенні специфіки міжнародної торгівлі екологічною продукцією агропідприємств Полтавщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення ринкових відносин, формування нових конкурентоспроможних підприємницьких організаційних структур за різними формами власності, загострення конкуренції обумовили сучасний стан розвитку агропромислового комплексу України, пріоритети та напрями його діяльності.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства зобов'язані пристосовуватись до нестабільних та невизначених умов ринку. В умовах ринкових засад господарювання виникає необхідність вирішення нових завдань, з якими раніше сільськогосподарські підприємства не стикалися, але рішення яких необхідне для нормального їх функціонування. Особливо важливим є виробництво конкурентоспроможної продукції для цивілізованого продажу на зовнішніх ринках з метою одержання товаровиробниками максимальних прибутків від їх реалізації [1, ст.176].

В умовах активного розвитку ринкових відносин, посилення глобалізації та диверсифікації міжнародних ринків альтернативним варіантом завоювання Україною конкурентоспроможного місця на світовій арені є удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу.

Це можливо завдяки надзвичайно сприятливим природним умовам та географічному розташуванню. Нині агропромисловий комплекс України переживає не найкращі часи. Основною ж проблемою розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств є недостатня конкурентоспроможність продукції на зовнішньому ринку. Прагнувши підвищити показники конкурентоспроможності, українським виробникам необхідно приділити особливу увагу якості своєї продукції та ефективності її виробництва [2].

Україна робить перші, на жаль, не завжди ефективні кроки в завоюванні зовнішніх ринків і розширенні експорту продукції агропродовольчого комплексу [3, ст.54]. (табл. 1)

Таблиця 1

Товарна структура експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції [4]

Назва товарів згідно з УКТЗЕД	2005 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	17,0	6,3	7,8	7,3	5,4
II. Продукти рослинного походження	39,4	52,9	40,0	43,2	51,5
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	13,6	18,9	26,3	26,5	23,6
IV. Готові харчові продукти	30,0	21,9	25,9	23,0	19,5
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

В сучасних умовах значна увага приділяється якості продукції, її

відповідності міжнародним стандартам. Як на зарубіжних, так і на вітчизняному ринках поступово зростає попит на екологічно чисті продукти харчування. Дуже складно в останній час товаровиробникам здобувати сертифікат якості. Незважаючи на стрімке зростання виробництва органічної сільськогосподарської продукції, законодавство України протягом тривалого часу оминало дану галузь своєю регулюючою увагою. Така ситуація, з одного боку, змушувала вітчизняних виробників керуватися стандартами та правилами інших держав (якщо продукцію спрямовували на експорт), з іншого боку — на внутрішньому ринку давала змогу недобросовісним виробникам безкарно позначати традиційну продукцію як органічну, екологічно чисту тощо. В умовах щорічного збільшення обсягів як внутрішнього ринку, так і експорту органічної сільгосппродукції галузь просто вимагала чітких та зрозумілих правил роботи.

3 вересня 2013 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Закон визначає, що під виробництвом органічної продукції (сировини) слід розуміти виробничу діяльність фізичних та юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), за якої уникають застосування хімічних добрив, пестицидів, ГМО, консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовують методи, принципи та правила, визначені цим законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів.

Право виробляти органічну продукцію мають фізичні та юридичні особи, які: - пройшли оцінку відповідності виробництва органічної продукції (сировини); - отримали сертифікат відповідності; - включені до Реєстру виробників органічної продукції (сировини) (рис.1).

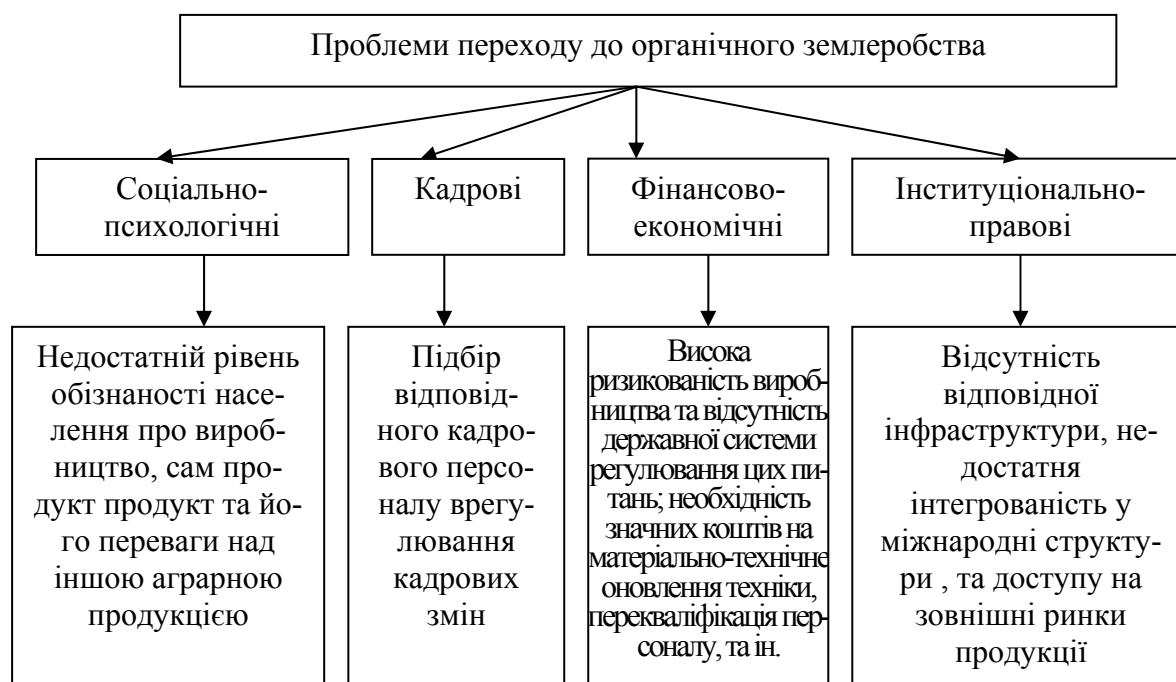

Рис. 1. Основні проблеми переходу аграрних підприємств до системи ведення органічного землеробства [розроблено автором на основі [9]]

Оцінка відповідності виробництва як найважливіша стадія складається із низки процедур, у тому числі підготовчих, які аграрій повинен пройти для отримання права виробляти органічну продукцію (сировину). Орган з оцінювання є спеціалізованим підприємством, установою, організацією, що акредитований відповідно до Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» за пропозицією Мінагрополітики. Безпосередньо оцінювання виробництва здійснює аудитор із сертифікації та/або спеціаліст органу з оцінювання відповідності. В процесі оцінювання перевіряють відповідність виробничих факторів та процесів, отриманої продукції тощо вимогам, визначеним законом та технічними регламентами. За результатами оцінювання складають висновок (звіт), який передають на розгляд відповідної комісії при органі з оцінювання відповідності. Комісія протягом одного місяця з моменту надання висновку (звіту) аудитора із сертифікації чи спеціаліста органу з оцінювання відповідності приймає рішення про видачу або про відмову у видачі сертифіката відповідності.

Сертифікат відповідності видається органом з оцінювання у триденний термін з моменту ухвалення відповідного рішення комісією. Видача сертифіката є підставою для маркування продукції як органічної.

З приватних сертифікаційних органів лише ТОВ «Органік Стандарт» є єдиним Українським сертифікаційним органом, який було засновано у 2007 р. п'ятьма українськими організаціями, що представляють органічний сектор України. Він є частиною українсько-швейцарського проекту зі співробітництва та міжнародної технічної підтримки відповідно до договору між урядами України і Швейцарії щодо технічної та фінансової співпраці з Швейцарською конференцією від 13.10.1997 р. [10]

На кінець 2013 р. ТОВ «Органік Стандарт» здійснює сертифікацію та контроль 88 операторів ринку органічної продукції у 18 областях України та Республіці Білорусь, з них 21- сертифікована швейцарським ІМО. У 2013 році 84% виробників органічної сільськогосподарської продукції сертифікована та контролюється трьома приватними сертифікаційними організаціями: Органік Стандарт (Україна), ІМО (Швейцарія), ЕТКО (Туреччина).

Це дозволяє стверджувати про доцільність запровадження державного сертифікаційного органу виробників органічної сільськогосподарської продукції в Україні який повинен здійснювати контроль за вітчизняними та іноземними приватними сертифікаційними органами, які надають свої послуги в межах України. [10]

Після отримання сертифіката відповідності особу заносять до Реєстру виробників органічної продукції, який веде Держсільгоспінспекція. До того ж Реєстр виробників повинен публікуватися в засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Держсільгоспінспекції [5]. Згідно з дослідженнями Інституту агрохімії і ґрунтознавства УААН, в Україні існує чотири великих регіони, де ґрунти ще не забруднені до небезпечних меж і де можливе вирощування екологічно чистої продукції на рівні найсуворіших світових стандартів: Поівнічно-Полтавський, Вінницько-Прикарпатський, Південно-

Подільський, Північно-Східно-Луганський.

Але лише наявності територій, потенційно придатних для ведення органічного землеробства, ще недостатньо. Перехід від звичайних (інтенсивних) технологій агровиробництва до органічного землеробства (конверсійний період) є досить тривалим процесом (від 2 до 5 років) та супроводжується певними ризиками та необхідністю вирішення низки проблем. [9]

Органічне виробництво має цілий ряд економічних, органічних, і соціальних переваг коли мова йде про переваги органічного землеробства перед традиційним виникає два аспекти: по-перше це переваги власне самих продуктів харчування; і по-друге переваги органічних методів господарювання.

Органічне виробництво має цілу низку економічних, екологічних та соціальних переваг а також завдяки цьому методу виробництву та споживанню власне органічних харчових продуктів якого позитивно впливає на здоров'я населення.

Сучасний стан органічної сільськогосподарської продукції відповідає світовій тенденції. Так до кризового 2008 р. мала місце позитивна динаміка його зростання, яка відновилася з 2009 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка органічної сільськогосподарської продукції в Україні та світі, 2005-2011 рр.

Країни	Обсяг ринку за роками, млн євро								Споживання на душу населення за роками, євро									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	динаміка		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	відношення 2011 р. до	
								2011 / 2005	2011 / 2010								2005р.	2010р.
Україна	4,0	4,0	5,0	0,5	1,2	2,4	5,1	1,2	0,08	0,09	0,11	0,01	0,01	0,03	0,1	0,1	1,3	1,0
Російська Федерація	-	-	30,0	60,0	65,0	-	-	-	-	-	0,2	0,4	0,5	-	-	-	-	-
Польща	30,0	50,0	20,0	50,0	-	58,9	120,0	4,0	2,0	0,79	1,3	1,0	1,3	-	1,5	3,1	3,9	2,1
Чеська Республіка	12,0	26,8	51,6	68,0	68,3	59,0	-	-	-	1,2	3,0	5,0	6,6	6,5	7,4	-	-	-
Словаччина	-	4,3	-	4,3	-	4,0	-	-	-	-	1,0	-	0,8	-	0,7	-	-	-
Угорщина	5,6	20,0	-	-	25,0	-	-	-	-	0,6	2,0	-	-	2,5	-	-	-	-
Румунія	-	2,5	-	-	-	45,0	80,0	-	1,8	-	2,5	-	-	-	2,1	3,7	-	1,8

У 2011 оборот на ринку органічної сільськогосподарської продукції становив 5,1 млн. євро що перевищує більше ніж двічі обсяг 2010р. та у 1,3 рази показник 2005 р. Доцільно зазначити, обсяг українського органічного ринку з 2009 р. щорічно в двічі зростає, незважаючи на кризу та високі ціни (табл. 3).

**Порівняння цін на органічну продукцію та звичайну
сільськогосподарську продукцію, жовтень 2013р.**

Продукт	Пакувальна вага	Ціна на органічно сертифікований продукт, грн	Середня роздрібна ціна на звичайний продукт, грн	Різниця між цінами, рази
Яйця				
Яйця курячі	уп./10 шт.	22,0	11,5-15,0	1,5-1,9
Яйця перепелині	уп./20 шт.	20,0	15,0	1,3
Овочі та фрукти				
Картопля	1 кг	11,7	4,8	2,4
Капуста	1 кг	12,4	2,3	5,4
Буряк	1 кг	14,8	2,4	6,2
Морква	1 кг	15,0	4,0	3,8
Цибуля	1 кг	9,8	5,0	2,0
Яблука	1 кг	22,0	6,0-10,0	2,2-3,7
Крупи				
Гречана зелена	уп./1 кг	33,5	25,0	1,3
Пшоняна	уп./1 кг	28,0	4,2	6,7
Пшенична	уп./1 кг	21,3	5,4	3,9
Перлова	уп./1 кг	28,0	3,3	8,5
М'ясо				
Свинина	розвіс/кг	84,5-96,2	40,0-60,0	1,6-2,1
Телятина	розвіс/кг	70,0-375,0	50,0-70,0	1,4-5,4
Курка	розвіс/кг	75,0	23,0	3,3
Індичка	розвіс/кг	95,0	40,0	2,4
Кролик	розвіс/кг	100,0	45,0-95,0	1,1-2,2
Перепілка	розвіс/кг	125,0	100,0	1,3

Така ж позитивна динаміка характерна й для ринку органічної сільськогосподарської продукції Польщі обсяг якого є найбільшим серед представлених країн [10].

Поява на вітчизняному ринку великих спеціалізованих підприємств приватних малих виробництв, а також зарубіжних фірм дає можливість використовувати для розвитку екобезпечного виробництва найбільший у світі сільськогосподарський потенціал нашої країни. У сучасних умовах враховуючи ситуацію, що склалася в сільському господарстві нашої країни ринок екологічно безпечних продуктів харчування може стати одним з перспективних напрямків у розвитку сільського господарства і споживчого ринку в Україні.

Одним із агропідприємств, яке виробляє екологічно чисту продукцію, є ПП "Агроекологія" Шишацького району Полтавської області, засноване 2000р. У рослинництві господарство спеціалізується на "чистому" вирощуванні зернових і зернобобових культур, в т.ч. кукурудзи на зерно, соняшнику та кормовиробництві, у тваринництві займається молочним скотарством, виробництвом яловичини та розведенням племінного молодняку ВРХ.

У структурі посівних площ кормові культури за останні три роки в середньому становили 36,6%. Слід відмітити, що вже 30 років землі сільгоспдприємства ПП "Агроекологія" не знають хімікатів та гербіцидів, тобто вони екологічно чисті, а останні 15 років в господарстві не використовують мінеральні добрива, а тільки органічні добрива (перегній) та зелені добрива (сидерати).

Щодо урожаю 2013 року, то Полтавщина – у першій п'ятірці областей України за обсягом урожаю зернових. Намолочено понад 1 мільйон 550 тисяч тон зерна, середня урожайність складає 38,7 центнера з гектара, -- такі дані озвучили на прес-конференції в облдержадміністрації. Зокрема, озимої пшениці намолочено 1 мільйон 165 тисяч тон при середній урожайності 46,8 ц/га. Валовий збір зерна ранніх зернових та зернобобових культур у порівнянні із роком попереднім збільшився на 480 тисяч тон. Це суттєво збільшило експорт зерна на 1 мільйон тон. Слід зазначити, що загальний експорт зерна з України зріс на 4 мільйони тон, тобто можна сказати, що Полтавські сільськогосподарські підприємства експортують 25 % від загального обсягу експорту України [7].

Висновки. Ринок екологічно чистих продуктів харчування в Україні на стадії становлення. Стримує розвиток органічного землеробства відсутність законодавчого й фінансового забезпечення, створення національної системи сертифікації, яка б відповідала міжнародним вимогам. У зовнішньоекономічній діяльності основний акцент необхідно робити на експорт продуктів харчування з високою доданою вартістю, а не на сировину (зернова група, олійні та зернобобові). Для цього потрібно здійснювати фінансову підтримку виробників екологічно чистої продукції та сприяти залученню інвестицій у будівництво переробних підприємств, у першу чергу, заводів з виготовлення продуктів дитячого харчування. Держава має бути зацікавлена в здоров'ї нації та збереженні довкілля для наступних поколінь. А для цього необхідно сприяти розвитку ринку екологічно чистих продуктів харчування. Полтавщина ж є однією з найбільш розвинених областей України в даній сфері тому всі зусилля даного регіону доцільно направити на виробництво екопродукції що в майбутньому принесе не абиякий прибуток з визнанням світової спільноти як повноправного члена екоринку.

Список використаних джерел:

1. Назарова Л.В. Збалансованість зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств в умовах глобалізації світової економіки // Вісник Запорізького національного університету —2012 — №1(13) — с. 175-180
2. Нестеренко М.Г. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового сектора // Миколаївський державний аграрний університет. Студентський науковий вісник – 2010 – № 2 (3) – с.73
3. Нелеп В. Оцінка експортних можливостей агропродовольчого комплексу України // «Економіка України» —2011 — №9 — с.54-63
4. Власенко Н.С. Статистичний збірник. Сільське господарство України 2012 – 2013 – с.69
5. Шишканов О. Органіка за правилами // Пропозиція –2013 – № 11 – с. 42-46

6. Філоненко І. Екологічно чисте виробництво «Агроєкології» // Пропозиція – 2011 – № 4 – с. 122-124
7. <http://minagro.gov.ua/>
8. Статистичний щорічник Полтавської області за 2012 рік. [за ред. Л.В. Калашник]. Полтава.: 2013. – 400 с.
9. Шикуча М.Г. Конвенція біологічного землеробства на чорноземних ґрунтах/М.К.Шикуча // Науковий вісник НАУ. К.,2005. Вип 81. – с.262-278).
10. Чайка Т.О. Розвиток виробництва органічної продукції в аграрному секторі економіки України : монографія / Т.О. Чайка ; під аг. редакцією д-ра економ. наук, проф. Н.М. Сіренко. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. – 319 с.
- Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х. З.*

УДК 657

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ АУДИТУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

*Ксьонжик І.В., к.е.н., доцент; Андрійчук А., магістрант
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті наведено методичку аудиту витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Розглянуто особливості визначення цілей аудиторської перевірки, обґрунтовано етапи аудиту та складання плану діяльності аудитора. Контроль витрат, спрямований на надання керівництву рекомендацій щодо оптимального і раціонального використання ресурсів, визначено основним завданням аудиту. Виокремлено головні вимоги, що висувуються аграрними підприємствами до аудиту витрат виробництва сільськогосподарської продукції.

The article presents a methodology for expenditure on agricultural production. The features defining the objectives of the audit substantiates stages of the audit and a plan of the auditor. Cost Control, aims to provide recommendations for optimal management and rational use of resources, the main objective of the audit. Identifies the key requirements that protrudes to the expenditure of agricultural production farms.

Постановка проблеми. Як науковці так практики вітчизняної економіки визнають аудит виробничої діяльності суб'єктів аграрного господарювання загалом, і витрат на виробництво зокрема, найважливішою і, водночас, найскладнішою частиною аудиторської перевірки. Організація і проведення аудиту витрат на виробництво, собівартості виробленої і реалізованої продукції, здійснених робіт і послуг базується на дослідженні процесів і явищ, що відображені документально і пов'язані з виробничою діяльністю сільськогосподарського підприємства.

Найголовнішою вимогою, що висовується до сучасного аудиту є здійснення його планування, яке забезпечує своєчасне, якісне та ефективне виконання перевірки. Планування гарантує, що визначальним ланкам аудиту буде приділено відповідну увагу; можливі проблеми буде виокремлено і вчасно вирішено; організаційні заходи управлінського персоналу будуть спрямовані на ефективне виконання рекомендацій аудитора.